

Όνοματεπώνυμο:

Ημερομηνία:

Τμήμα:

Κείμενο Α

Η γλώσσα ως κόσμος: το παράδειγμα της Ελληνικής

Φανταστείτε έναν άνθρωπο που ξυπνά το πρωί, πλησιάζει τη θάλασσα, κοιτά το ελληνικό αρχιπέλαγος και νιώθει απέραντη ψυχική ευφορία και την ανάγκη να περιγράψει ό,τι βλέπει. Μόλις γυρίζει στο σπίτι του*, βρίσκεται ανάμεσα στους δικούς του και θέλει να μιλήσει για την εμπειρία αυτή... Είναι όμως αδύνατον. Νιώθει αδύναμος να εκφραστεί με πληρότητα και ακρίβεια. Από το λεξιλόγιό του λείπουν λέξεις όπως: «θάλασσα», «πέλαγος», «πόντος», «αρχιπέλαγος», «κύμα», «φλοίσβος», «αιγιαλός», «αλς», «ίσαλος», «γιαλός», «παραλία», «πλέω», «εισπλέω», «καταπλέω», «αποπλέω», «εκπλέω», «διαπλέω», «περιπλέω», «συμπλέω», «επιπλέω», «αναπλέω» και τόσες ακόμη άλλες που παραμένουν ίδιες εδώ και 4.000 χρόνια, από τις πρώτες γραπτές πινακίδες της ελληνικής σε γραμμική Α' και Β' έως τα κείμενα της νέας ελληνικής γλώσσας.

Ο άνθρωπος της ιστορίας που περιγράψαμε δεν είναι ξένος σε εμάς. Όλοι τού μοιάζουμε από καιρόν εις καιρόν, καθώς «τα όρια της γλώσσας μας σημαίνουν τα όρια του κόσμου μας»*. Για να γνωρίσουμε καλύτερα τη γλώσσα μας δεν υπάρχουν μαγικές συνταγές, αρκεί το να ενδιαφερθούμε γι' αυτήν. Να ενδιαφερθούμε για τους περισσότερους από 200 διαφορετικούς τύπους του ελληνικού ρήματος και τους 12 τύπους του ονόματος (υπολογίζουμε και τον δυϊκό αριθμό) ανοίγοντας μία οποιαδήποτε Γραμματική Τέχνη***. Να ενδιαφερθούμε για τα σημασιολογικά και τα ετυμολογικά πεδία των λέξεων ανοίγοντας ένα Λεξικό Βιβλίο.

Είναι ενδιαφέρον, όταν η περιρρέουσα ατμόσφαιρα είναι χρησιμοθηρική και εξειδικευμένη στην παραμικρή της λεπτομέρεια να ασχοληθούμε λίγο παραπάνω με τη γλωσσική θεωρία και να τη συνδέσουμε με την καθημερινή πρακτική. Θα μας λύσει προβλήματα στη μεταξύ μας επικοινωνία και στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο μας. Πολλώ δε μάλλον, όταν πρόκειται για την ελληνική γλώσσα, η οποία είναι κρυστάλλινη στα νοήματα και τις σημασίες της, αρκεί βέβαια να τη γνωρίσει κανείς. Να «συστηθεί» με τις σημασίες των λέξεών της.

Όσο για το κέρδος της γνώσεως είναι καλύτερα να μιλήσει γι' αυτό ένας γεωμέτρης, άνθρωπος πρακτικός και θετικός, παρά κάποιος θεωρητικός της γλωσσικής επιστήμης: «Κάποιος που είχε αρχίσει να διδάσκεται γεωμετρία δίπλα στον Ευκλείδη, μόλις έμαθε το πρώτο θεώρημα τον ρώτησε: Τι περισσότερο θα κερδίσω, αν τα μάθω όλα αυτά; Τότε ο Ευκλείδης φώναξε τον δούλο του και του είπε: Δώσε παιδί μου σε αυτόν τρεις οβολούς, διότι έχει ανάγκη να κερδίζει κάτι από ό,τι μαθαίνει****.»

Κείμενο του Νίκου Βασιλάκου από τον διαδικτυακό τόπο www.in.gr

Κείμενο Β

Μάθε, παιδί μου, Ελληνικά...

Αμέσως γεννάται το ερώτημα τι είδους βιβλία πρέπει να διαβάσει ένα παιδί. Πρώτα-πρώτα, εξωσχολικά βιβλία. Υπάρχει πληθώρα τέτοιων βιβλίων, με προσεγμένη χρήση της γλώσσας παράλληλα με ένα ενδιαφέρον περιεχόμενο για παιδιά διαφόρων ηλικιών.

Διάμεσος

Βιβλία ελληνικά ή και μεταφρασμένα από άλλες γλώσσες σε καλές μεταφράσεις και καλά Ελληνικά. Τέτοια βιβλία ανταποκρίνονται στον στόχο της βελτίωσης της γλωσσικής συγκρότησης του νέου. Ό,τι διαβάζεις χωρίς το άγχος των εξετάσεων παίρνει άλλη μορφή και λειτουργεί διαφορετικά. Το απολαμβάνεις, γιατί είναι επιλογή σου να το διαβάσεις. Αξίζει, λοιπόν, να ενθαρρυνθεί ο μαθητής να διαβάσει καλά εξωσχολικά βιβλία. Το δεύτερο που πρέπει να επιδιωχθεί είναι η επαφή των παιδιών με τον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο: το διάβασμα εφημερίδων και περιοδικών. Η ζωντανή πραγματικότητα που καλείται να εκφράσει η γλώσσα περνάει αναγκαστικά μέσα από τα καθημερινά γεγονότα που περιγράφει ο Τύπος. Εδώ η έκφραση και η όλη επιλογή λέξεων και δομών (γραμματικών και συντακτικών) έχει μια παραστατικότητα που εντυπώνεται στη γλωσσική μνήμη. Η ποικιλία των κειμένων που περιέχονται σε μια εφημερίδα αφήνει στον αναγνώστη-μαθητή περιθώρια για ποικίλες επιλογές. Το ίδιο και τα περιοδικά.

Γονέας που θα καταφέρει με διάφορες τεχνικές και κίνητρα (ακόμη και παίζοντας με τα παιδιά του γλωσσικά παιχνίδια ή δίνοντας διάφορες επιβραβεύσεις) να μάθει το παιδί του να ανοίγει, να ψάχνει και να εντρυφεί σε λεξικά, θα έχει προσφέρει στο παιδί του ανυπολόγιστη γλωσσική βοήθεια - και απόλαυση. Είναι απρόβλεπτες και ποικίλες οι χρήσιμες γλωσσικές πληροφορίες που μπορούν να προσληφθούν από τον μαθητή-αναγνώστη ενός λεξικού και να τον βοηθήσουν στο γλωσσικό του αίσθημα. Γιατί δεν είναι μόνο η σημασία μιας λέξης την οποία θα βρει στο λεξικό. Θα βρει συγχρόνως και άλλες δυο τρεις σημασίες που δεν γνωρίζει. Θα δει ένα παράδειγμα χρήσεως. Ίσως το τραβήξει η ετυμολογία μιας λέξης, με την έκπληξη που θα του προκαλέσει. Ίσως προσέξει έναν γραμματικό τύπο που δεν θυμάται καλά. Ίσως, ίσως... Γενικότερα η ανάγνωση και η επαφή του παιδιού με λεξικά οδηγεί σε ποικίλες εγγραφές στη γλωσσική του μνήμη (λέξεων, φράσεων, σημασιών, γραμματικοσυντακτικών δομών), την καλλιέργειαν και την εμπλουτίζουν. Γι' αυτό πάντοτε ας ακούει από το στόμα μας συχνά τη φράση και την προτροπή «Μάθε, παιδί μου, Ελληνικά...».

Μάθε, παιδί μου, Ελληνικά... διασκευασμένο άρθρο του Γ. Μπαμπινιώτη, ΤΟ ΒΗΜΑ, 12/08/2007

*Κατά τον Heidegger «η γλώσσα είναι το σπίτι μας».

** L. Wittgenstein, *Tractatus Logico-philosophicus*: "The limits of my language mean the limits of my world" .

*** Το «Γραμματική» (εννοείται «Τέχνη») είναι ουσιαστικοποιημένο επίθετο, όπως άλλωστε και το «Λεξικό» (εννοείται «Βιβλίο»).

**** Στοβαίου, *Ανθολόγιον*, 2.31.114.2.

Ασκήσεις

Α. Αφού μελετήσετε προσεκτικά τα κείμενα, να απαντήσετε (50 - 60 λέξεις) σε καθένα από τα ακόλουθα ερωτήματα.

1. Σύμφωνα με το κείμενο του Νίκου Βασιλάκου, ποιο πρόβλημα αντιμετωπίζει συχνά καθένας από εμάς και γιατί;

Μονάδες 8

2. Ποια αρνητική στάση του ανθρώπου απέναντι στη γνώση επικρίνει ο Ευκλείδης στο κείμενο Α με την απάντηση που δίνει στον δούλο;

Μονάδες 7

Διάμεσος

3. Με ποιους τρόπους, σύμφωνα με τον Γ. Μπαμπινιώτη, μπορεί να βοηθηθεί το σημερινό παιδί για τη βελτίωση της γλωσσικής του συγκρότησης;

Μονάδες 10

Β. 1. **περιορέουσα:** να σχηματίσετε πέντε σύνθετα ρήματα, χρησιμοποιώντας το β' συνθετικό της παραπάνω λέξης. Έπειτα να δώσετε ένα ομόρριζο ή παράγωγο ουσιαστικό για κάθε ρήμα.

Μονάδες 15

2. Στο άρθρο του Γ. Μπαμπινιώτη να εντοπίσετε τα δομικά μέρη κάθε παραγράφου.

Μονάδες 10

Γ. Λαμβάνετε μέρος σε διαδικτυακή συζήτηση με συμμαθητές σας από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Απαντώντας σε έναν από αυτούς, ο οποίος δυσανασχετεί με τα γλωσσικά σχολικά μαθήματα, να συντάξετε ένα κείμενο (300-400 λέξεων) στο οποίο να εξηγείτε τη σημασία που έχει για τη ζωή των νέων η γνώση και η σωστή χρήση της μητρικής τους γλώσσας. (Μην ξεχάσετε να βάλετε τίτλο!)

Μονάδες 50